

## EL LLENGUATGE

*El llum i la llum*

Són diversos, i ben sabuts, els substantius catalans que són alhora mots del masculí i del femení, però amb un significat diferent per a cada gènere. Tots els manuals de gramàtica els solen indicar en el capítol dedicat al nom substantiu: *el son i la son, el fi i la fi, el canal i la canal, l'ordre (els ordres) i l'ordre (les ordres), el vall i la vall, el planeta, i la planeta el llum i la llum*. La diferència entre *el llum i la llum* sembla ben clara: el nom del masculí designa qualsevol estri destinat a la il·luminació, com un llum d'oli, un llum de petroli, una espelma i, modernament, un llum elèctric, i el del femení designa la claror produïda per cada un d'aquests estris o bé, és clar, per causes naturals, per una foguera, etc. Hom ho sol resumir dient que *la llum* equival a *la claror*.

Com que aquesta explicació correspon a un ús real, encara ben viu, especialment per part dels qui han conservat un llenguatge poc o no gens contaminat, és generalment acceptada sense cap reserva, i és, certament, suficient per a adonar-se de la greu incorrecció que cometem els qui, per influència del castellà, en què el mot corresponent és sempre del femení, obliden la diferència entre *el llum i la llum*, i diuen, per exemple, «Porta una llum» o «Encén la llum», en lloc de *Porta un llum* o *Encén el llum*. Però això no vol pas dir que no hi hagi alguns casos dubtosos.

Deixant de banda que *llum* (f.) i *claror* no presenten una sinonímia perfecta, perquè el primer d'aquests dos mots té un significat molt més extens que no el segon, el qual no té valor científic, hi ha una vacil·lació evident quan es tracta de designar un punt lluminós que hom percep, generalment de lluny o en la foscor, la localització del qual s'endevina clarament que coincideix amb la de l'aparell que el produeix. Només cal veure-ho en les rondalles populars: l'infant sorprès per la nit enmig del bosc, unes vegades veu un llum, o un llumet, i d'altres, en canvi, una llumeta, o una llumeneta. Nosaltres ens inclinariem més aviat per la forma del femení: sovint, l'infant perdut no veu sinó una finestra il·luminada. Però cal veure les solucions adoptades per la Gran Enciclopèdia en el llenguatge dels transports: com a mots del masculí, *llum de marxa enrera, de pista, de posició, de situació, intermitent*, i com a mots del femení, *llum de carretera, llum d'encreuament*, que corresponen a raigs lluminosos, tal com s'indica clarament en les definicions.

Albert Jané